

Seminariet genomfördes hösten 2005 på tre olika ställen:

29 aug träffades representanter för de nordligaste länen i Sundsvall.

30 aug möttes de regionala aktörerna i Mellansverige i Kungsbyn utanför Västerås.

5 sept genomfördes seminariet i Jönköping med representanter från södra Sverige.

Deltagare:

RUP-ansvariga från samtliga regionala aktörer, handläggare från länsstyrelsernas lantbruks- och regionalekonomiska enheter. Dessutom företrädare för Glesbygdsverket, Jordbruksverket, Boverket och Nutek samt i Jönköping även närings- och jordbruksdep. och Landsbygdskommittén.

Hur arbetar andra län med landsbygdsfrågor i sina regionala utvecklingsprogram och hur fungerar det i praktiken? Hur kan det kommande landsbygdsprogrammet (LBU) kopplas till de regionala utvecklingsprogrammen? Det var några av de frågeställningar som togs upp vid Glesbygdsverkets utvecklingsseminarier tidigt i höst.

Totalt var det 90 deltagare och medverkande som samlades vid tre olika tillfällen.

- Den positiva respons som vi fick i utvärderingarna har gett mersmak och vi planerar nu för kommande utvecklingsseminarier, hälsar Glesbygdsverkets generaldirektör Kerstin Wallin.

KUNSKAPS- OCH ERFARENHETSUTBYTE

Träffarna inleddes av Ulf Tynelius från Glesbygdsverket, som bland annat förklarade tanken med seminarierien.

- När vi genomförde vår kartläggning om "landsbygdsdimensionen i det regionala utvecklingsarbetet" kunde vi konstatera att det på vissa håll var skralt med skrivningar om landsbygden i de olika programmen. Därför funderade vi på om det behövs ökat kunskapsstöd i dessa frågor. Flera län framförde också önskemål om en arena för erfarenhetsutbyte.

Glesbygdsverket fick därför ett nytt uppdrag att utforma metod- och kunskapsstöd, vilket först och främst resulterade i förslaget om utvecklingsseminarier. Förslag till innehåll och form redovisades till regeringen 1 september. Kortfattat kan syftet beskriva så här:

- Genom ökade kunskaper bättre tillvarata landsbygdens resurser
- Samordning/samarbete på såväl nationell som regional nivå
- Erfarenhetsutbyte och på sikt nätverk mellan regionala aktörer

Exempel på kommande ämnen kan vara modeller för att stödja lokala utvecklingsgrupper, företagande på landsbygden, service och samhällsplanering. Dessutom planeras för ett seminarium med internationell utblick.

Det första seminariet genomfördes vid stiftsgården i Söråker, Sundsvall. Där deltog bland andra Bo Löwendahl, Boverket, Susanne Sahlin och Ulrika Appelberg från länsstyrelsen i Västernorrland.

Kom ihåg!
Nästa träff i Åre
15-16 nov.

Båda Glesbygdsverkets rapporter Landsbygden i den regionala utvecklingen och Utvecklingsseminarier; metod – och kunskapsstöd till länen finns att beställa eller ladda hem från www.glesbygdsverket.se

Nutek:s syn på tillväxt:

Den ekonomiska aktiviteten i **hela landet** bidrar till det vi i dagligt tal kallar Sveriges ekonomiska tillväxt.

Den ekonomiska aktiviteten är inte jämnt fördelad över landet. Det finns dock **företag som växer** i alla branscher och i alla delar av landet.

Den ekonomiska tillväxten är **hållbar** när värdet av varor och tjänster ökar så att vi kan tillfredsställa våra behov idag ekonomiskt, ekologiskt och socialt, samtidigt som vi ger förutsättningar för kommande generationer att tillgodose sina behov.

NUTEK – UTVECKLAR METODER FÖR RUP

Nutek fanns på plats vid alla tre tillfällena och presenterade bland annat sitt arbete med metodutveckling av RUP. Viss diskussion uppstod när Hans Ahrens i Sundsvall visade sin bild av det så kallade RUP-systemet. Flera deltagare reagerade på att det tog sin utgångspunkt från den nationella nivån, inte den lokala. Enligt Hans var dock huvudsaken att visa att RUP:arna är en ständigt pågående process som involverar alla nivåer; såväl den nationella som den regionala och lokala.

Han tog upp några centrala uppgifter för de respektive nivåerna. Till exempel bör regeringskansliet ställa ”minimikrav” på hur RUP:arna utformas, centrala myndigheter har som viktig uppgift att bredda kunskaperna om regional utveckling, de regionalt ansvariga för RUP måste se till att förankra sig hos andra viktiga aktörer och den kommunala nivån kan bidra med strategiska översiktsplaner.

Av naturliga skäl kom Hans också in på tillväxtfrågor, företagande på landsbygden och entreprenörens betydelse. Slutsatserna utifrån detta var:

- Det behövs en samlad syn på utvecklingsfrågor.
- Arbetet med RUP, RTP och landsbygdsfrågor måste integreras.
- Fokus bör ligga på prioriteringsområde 3 inom kommande LBU (diversifierad ekonomi och god livskvalitet på landsbygden).

Vid träffen i Jönköping ersattes Hans av kollegan Lars Wikström, Nutek:s hittills enda stationerade i Östersund (men så småningom ska de bli 40). Han ”flirtade” lite med de regionala aktörerna och sa:

- Regeringen bäddar för stuprörspolitik. På regional nivå är man mycket bättre på att hantera detta, så vi på nationell nivå har mycket att lära!

Budskapet liknade för övrigt Hans, men Lars visade också en bild över det så kallade programkomplexet.

- Vi anser att de regionala utvecklingsprogrammen bör tillföras en landsbygdsdimension som beskriver vilka mål och ambitioner som gäller för landsbygden i respektive region. Detta måste hanteras i det samlade utvecklingsarbetet inom regionen vilket omfattar en mängd olika strategiska och operativa insatser såsom t.ex. RTP, sa Lars.

Hans Ahrens, Nutek, efterlyste synpunkter på sin rapport om regionala utvecklingsprogram.

Mingel och diskussioner i Jönköping respektive Västerås.

”Entreprenörer med pengar skapar möjligheter för andra. Se folket med stadsjeepar som en resurs. (Helena Nilsson)

FASTNA INTE I BEVARANDETRÄSKET!

Ett exempel på hur RUP-arbete kan gå till i praktiken presenterades av Helena Nilsson från Regionförbundet i Kalmar. De skriver för närvarande sin fjärde RUP, och har under åren haft olika syn på hur landsbygden ska komma in i det arbetet.

- I vår nuvarande RUP finns landsbygden med som ett särskilt insatsområde med fokus på t.ex. lokalt engagemang, servicelösningar, entreprenörskap inom livsmedelsproduktion samt infrastruktur och kommunikationer. I kommande RUP hoppas jag dock att landsbygdsinsatserna ska avspegla vårt synsätt på ett bättre sätt.

Regionförbundet ser landsbygdsutveckling som en integrerad del i den regionala utvecklingen och att det finns tydliga kopplingar mellan utvecklingen i stad och land. Därför har man heller inget särskilt landsbygdsprogram.

- Då skulle vi också behöva ett tätortsprogram.

För att få genomslag i praktiken ansåg Helena att man måste bejaka landsbygden som en del i det moderna samhället.

- Det är så lätt att älska ihjäl sin landsbygd och fastna i ”bevarandeträsket” och det som en gång var. Om vi istället utgår från de möjligheter som finns på och med dagens landsbygd så kan det bli en tillväxtpotential för hela landet.

Detta sagt av en tjej som utgör femte generationen på en öländsk jordbruksfastighet (red:s anm).

Helena pratade också mycket om vikten av förankring.

- Vi lägger stort fokus på själva processen, arbetar gränsöverskridande och i nära dialog med aktörer på lokal och regional nivå. Det tror jag är en framgångsfaktor!

ÖVERSIKTSPLANERINGEN KAN INSPIRERA RUP-ARBETET!

Representanter för Boverket fanns med vid alla tre träffarna. I Sundsvall var det Bo Löwendahl som pratade om planarbetet som en del i de regionala utvecklingsprogrammen.

- Om man i RUP-arbetet förhåller sig till den kommunala översiktsplaneringen på ett bra sätt så kan det bidra till många kreativa lösningar.

Helena Nilsson, Regionförbundet i Kalmar, medverkade vid alla tre träffarna.

Som talande exempel nämnde han det attraktiva, enskilda, boendet på landsbygden, som exempelvis kräver en helt annan planering för avlopp så att man slipper tränga ihop husen som villaområden i tätorter. Därför, menade han, är det nödvändigt att personer med kompetens i fysisk samhällsplanering ingår i arbetsgrupper och partnerskap.

Ett syfte med utvecklingsseminarierna är samordning, på såväl nationell som regional nivå. Här symboliseras detta av: Ulf Tynelius, Glesbygdsverket, Eva Wikman, länsstyrelsen i Dalarna, Jan Gunnarsson, Boverket, Roland Sten, Jordbruksverket och Helena Nilsson, Regionförbundet i Kalmar.

Seminarier för mellangruppen genomfördes i Kungsbyn utanför Västerås. Härliga omgivningar, men ack så trång konferenslokal! På bilden Anne-Louise Gjuse, Sörmland och Inger Normark, Glesbygdverket.

Tråden togs upp på nytt av Jan Gunnarsson, som medverkade i Västerås.

- Tidigare sysslade vi med ”restriktionsplanering”. I dag ska planeringen bidra till möjligheter. Till exempel kan att sanda en ishal väg ses som ett sätt att underlätta för företagare att ta sig fram. Dock har de fortfarande huvudansvaret för sig och sin verksamhet, så bra dubbdäck rekommenderas ändå...

Jan lyfte också fram betydelsen av kollektivtrafiken och hur regionförstoring slår hårdare mot kvinnor, som nyttjar de allmänna färdsattnen mer än män.

Temat var detsamma även för Pål Karlsson, som fanns med i Jönköping.

Helhetssyn = fysisk planering, menade han, och tillade att man måste få möjlighet att bygga även i gamla kulturmiljöer.

Liksom sina kollegor informerade Pål också om Boverkets tankar om ”planeringsportaler” där man via Internet kan få tillgång till väsentligt planeringsunderlag.

- Kanske kan dessa byggas upp utifrån behov i RUP? undrade han.

”LANDSBYGDSSÄKRING” PÅ REGIONAL NIVÅ

- Som ekonom skulle jag aldrig satsa fem öre på ett jordbruksföretag!

Så inledde Västernorrlands lantbruksdirektör Håkan Litzell sitt anförande. Icke desto mindre är han mycket engagerad i landsbygdsfrågor, och när han för en tid sedan konstaterade att det var dåligt med samverkan inom länsstyrelsen hamnade problemet i knät på honom själv.

Ett första steg var att bilda en tema-grupp för landsbygdsfrågor. Han tog också kontakt med Glesbygdverket och fick information om Englands sätt att arbeta med så kallad landsbygdssäkring. Det innebär att alla beslut prövas utifrån landsbygdsaspekter. I Västernorrland har man dock förenklat den checklista som används i England. Alla beslut följer en viss ordning (se skiss).

Förutom detta har man också producerat en skrift till berörda handläggare samt haft en temadag med all personal.

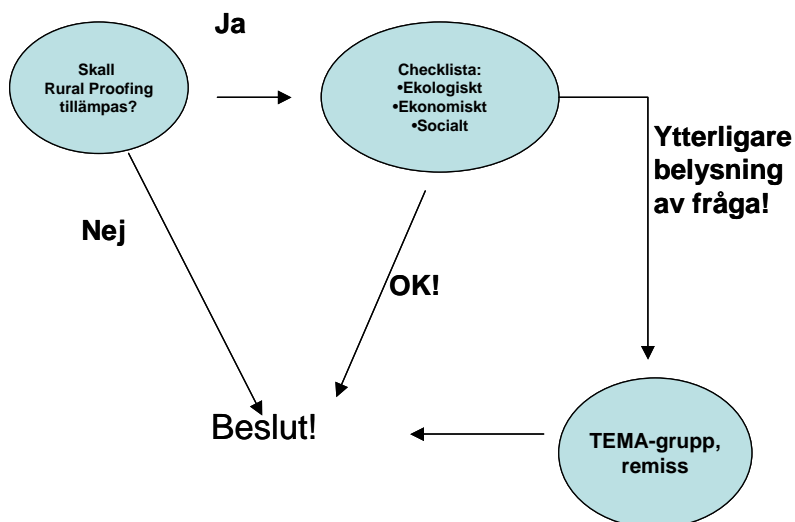
- Jag saknar dock en mer offensiv satsning. Just nu gäller bara landsbygds-säkringen befintliga beslut. Jag skulle vilja få in frågorna tidigare i processen!

(Värt att berätta är att detta exempel spridit sig till Luleå kommun som ska prova landsbygdssäkring på kommunal nivå.)

Håkan Litzell fanns tyvärr endast med vid seminariet i Sundsvall.

”Det är så många synvinklar som ska tillgodoseas – så många ”glasögon” som vi ska använda att vi skulle behöva näsor som elefanter” (Håkan Litzell)

Enligt Rådsförordningen ska fyra axlar bilda nya LBU.

Axel 1 omfattar åtgärder för att stärka konkurrenskraften inom jord- och skogsbruket (Förslag: minst 10 % av omslutningen).

Axel 2 omfattar åtgärder för att förbättra miljön på landsbygden (bl.a. LFA-stöden, Natura 2000 betalningar för jordbruksmark och miljöersättn.). (Förslag: minst 25% av omslutningen).

Axel 3 handlar om åtgärder för livskvalitet och diversifierad ekonomi på landsbygden. Kan vara tämligen breda åtgärder, t.ex. diversifiering av jordbruksföretag till aktiviteter utanför sektorn, stöd till etablering och utveckling av mikroföretag på landsbygden etc. (Förslag: minst 10% av omslutningen).

Axel 4 är Leader som ska fungera som en horisontell verksamhet inom de olika axlarna. Sannolikt mest tillämplig i axel 3. (Förslag: minst 5% av omslutningen).

BRETT LANDSBYGDSPROGRAM I DALARNA

Ett landsbygdsprogram som stärker och främjar en hållbar utveckling på Dalarnas landsbygd. Det är syftet med Dalarnas kommande landsbygdsprogram. Eva Wikman från länsstyrelsen fanns med i Sundsvall och Västerås för att berätta bland annat om detta.

- Tanken är att samla ihop de tankar och idéer som funnits länge, fast i olika program, i ett gemensamt program. Vi ser det också som ett underlag till kommande LBU-program, som kommer att ingå som en del i det breda landsbygdsprogrammet.

Man har vinnlagt sig om en bred samverkan inom länsstyrelsen med representanter från näringslivs-, miljö-, lantbruks- och planenheter. En viktig samarbetsaktör externt är förstas Region Dalarna.

Programmet utgår från en vision, som har brutits ner i ett antal insatsområden, som sedan ska leda fram till ett antal prioriteringar. Under oktober/november kommer man att diskutera utkastet vid ett seminarium, sedan ska dokumentet fördjupas och förankras innan beslut tas före årsskiftet. I januari 2006 hålls ett framtidsseminarium i ämnet.

I Dalarna väljer man att satsa på ett brett landsbygdsprogram, där kommande LBU kommer att ingå som en del. Ansvarig för framtagandet är Eva Wikman (th). Här tillsammans med Monica Lejon, länsstyrelsen i Norrbotten.

NÄSTA LBU BÖR HA EN NÄRA KOPPLING TILL RUP

Roland Sten, Jordbruksverket, deltog i alla tre seminarierna och berättade om det kommande miljö- och landsbygdsprogrammet som ska gälla från 2007 till och med 2012. Arbetsgrupper är igång inom Jordbruksverket och Jordbruksdepartementet inför starten av det nya programmet. Bl.a. diskuteras frågor om möjligheter till mer regionala anpassningar inom programmet, finansieringsfrågor och nya stödformer. Jordbruksverket har också i samarbete med Länsstyrelserna i Dalarna, Värmland, Östergötland och Skåne arbetat fram "syntetiska landsbygdsprogram" som är mer tekniskt inriktade program som kan vara en av flera ingångar vid formulerandet av det nationella programmet.

Vid alla seminarier kom en del frågor om möjligheter till regionala variationer.

- Det nationella programmet kan ses som ett smörgåsbord med åtgärder. Sedan kan regionerna själva välja vad som hämtas från bordet. Det blir dock viktigt att beskriva alla de olika "rätter" som bör kunna serveras, menade Roland.

Roland Sten berättade om kommande LBU. Här tillsammans med Lena Westman, Regionförbundet i Kalmar.

Roland menar att ett möjligt angreppssätt är att göra bredare landsbygdsprogram, som i stort sett omfattar de mesta av statliga insatser riktade till gles- och landsbygder, och där själva LBU-delen utgör *en del* av programmet (enligt den modell som Dalarna valt. reds anm).

- Det blir också viktigt att samordna kommande LBU-program med RUP.

"Jordbrukare bedriver ingen landsbygdsutveckling. De deltar aldrig vid möten - men de behövs."
(Gruppdisk.)

Henrik Andersson från Länsstyrelsen i Skåne.

Förordningen säger att det ska finnas en förvaltningsmyndighet per program (vilket innebär att nuvarande lösning där LBU ingår inom mål 1 försvinner), ett utbetalande organ ska finnas liksom ett attesterande organ. Vidare ska en övervakningskommitté införas.

Sannolikt blir Jordbruksverket förvaltningsmyndighet för programmet som omfattar hela landet. Programutkast ska lämnas till kommissionen vid halvårsskiftet 2006. Roland menar att en bra utgångspunkt i ett nationellt program vore om alla län redan hade gjort ett landsbygdsprogram om hur de vill prioritera olika åtgärder inom LBU.

LANDSBYGDSPROGRAM ETT AV DE VIKTIGASTE PROJEKTEN I SKÅNE
Henrik Andersson, Länsstyrelsen Skåne, fanns med vid träffen i Jönköping. Han berättade om arbetet med att arbeta fram ett samlat landsbygdsprogram för Skåne län. Det är ett av de viktigaste projekten som drivs direkt under länsledningen.

Skåne har, liksom många andra, konstaterat att det saknas en samlad nationell strategi för landsbygden. Samtidigt är det många olika politikområden som har stor inverkan på utvecklingen i landsbygder, t.ex. näringspolitik, samhällsplanering och boende, infrastruktur samt kultur- och naturmiljö.

- I brist på en samlad nationell strategi har Skåne beslutat sig för att ta egna initiativ och göra något på regional nivå, berättade Henrik.

Projektet med ett samlat landsbygdsprogram syftar till att nå en mer samordnad och helhetsorienterad landsbygdsutveckling som tar tillvara lokala intressen och kommunala utvecklingsmål.

Henrik nämnde följande kännetecken för kommande landsbygdsprogram:

- Programmet bör ta sin utgångspunkt i befintliga delprogram, som finns på regional nivå, men ta sikte på ett helhetsgrepp för att stärka landsbygden.
- Mer inomregionala justeringar av olika insatser behöver göras, exempelvis bör insatser för att minska kväveläckage sättas in där de har störst effekt. Inom länet finns stora variationer på behov och förutsättningar eftersom Skåne innehåller så många olika karaktärer, t. ex. kustlandskap, slättlandskap, skogsbygd. Därför ska programmet behovsanpassas utifrån en "area based approach".
- Programmet ska vara starkt förankrat i kommunerna.

Arbetet är indelat i tre etapper, där etapp 1 är inventeringsfas, etapp 2 analysfas och etapp 3 värdering av material och framtagande av ett program. Just nu är arbetet i en analysfas och enligt tidplanen ska programskrivningen påbörjas 2006. Programmet ska vara antaget under april 2006, vilket är samma tidsplan som gäller för när det nationella förslaget till landsbygdsprogram ska lämnas till kommissionen.

Katarina Sjölander,
Näringsdepartementet, Jonas
Svensson, Landsbygdskommittén
och Ewa Engdahl,
verksamhetsledare Leader+.

Några av de som redovisade svaren på ett mycket föredömligt sätt:

"Ingen mening att satsa på det som är dömt att dö. Men de områden där det bedrivs utveckling har rätt till stöd."
(Gruppdisk)

SE LANDSBYGDEN SOM EN RESURS FÖR UTVECKLING!

Under dagarna genomfördes två gruppdiskussioner. Det är mycket svårt att på ett rättvist sätt redogöra för alla de viktiga synpunkter som kom fram. Nedan finns dock en kort sammanfattning av de olika svaren.

1. Vilken roll bör/kan gles- och landsbygder spela i RUP? Vad krävs för att det ska få genomslag i praktiken?

- Landsbygden bör spela en stor roll i RUP, men utifrån ett möjlighetsorienterat perspektiv/”närande” angreppssätt, ej ett problemorienterat synsätt. Det var något som många av grupperna lyfte fram.
- Däremot gick åsikterna isär om landsbygdsfrågorna ska integreras eller särskiljas. De flesta tyckte att det är naturligt att integrera i andra insatsområden, men viktigt att lyfta fram ”landsbygdens särskildheter”. Andra befarade att frågorna då glöms bort.
- Viktigt att kunna påvisa effekter, t.ex. vad gäller landsbygdens bidrag till tillväxt och sysselsättning, men också till människans välfärd. Landsbygden måste ses som en naturlig del av helheten och en *resurs* för hållbar utveckling. För det krävs tydliga mål!
- Alla medel från olika program bör tydligt kopplas samman i RUP-arbetet. Koppla dessutom ihop det med kommunernas översiktsplaner.
- Själva processen viktig; förankring och samverkan mellan regionala aktörer, men också med kommunerna, levande dialog, underifrånperspektiv, engagemang, vilja att ta emot nya idéer. Prestigelöshet! Förankring hos det ”regionala ledarskapet”.
- Integrera jordbruket i företagspolitiken.
- Jämställ landsbygd och tätort i servicefrågor, finansieringsmöjligheter m.m.
- Innehållsmässigt lyftes många olika frågor fram, t.ex. attraktionskraften i form av boende och inflyttning, fritidssysselsättningar och upplevelser. Annat som togs upp var kvinnligt företagande, men också vikten av kommunikationer och service. Dock viktigt att väga prioritera mellan olika insatsområden.

2. Vad krävs för att skapa en bra LBU i praktiken? Hur kan LBU samspela med andra program inom regional utveckling?

- Anpassning till regionens förutsättningar och friare användning av medel regionalt. Även öppenhet för regionala skillnader mellan olika axlar.
- Se LBU som *ett av flera verktyg* för landsbygdsutveckling!
- Tvärsektorielt tänkande: Ökad samordning och samverkan *inom* olika regionala aktörer samt *mellan* olika aktörer på såväl regional som nationell nivå. Dessutom samspel med andra program, t.ex. RUP och RTP.
- Mest pengar till axel 3. Beredningsgrupp för axel 3 och 4.
- Regionala landskapsanalyser.
- Tydliga mål och långsiktighet. Förenklingar av regelverk, administration och språkbruk. Lätt att utvärdera.
- Delaktighet och dialog. Förankring underifrån, inte minst från kommuner.
- Använd Leader-erfarenheter. Förbered länsövergripande satsningar av Leader-typ.

Nu går vi vidare

I de utvärderingar som gjordes fick det första seminariet gott betyg. Så nu planerar vi framåt!

Nästa tillfälle att träffas blir i Åre **15-16 november**.

Då äger ITPS konferens Regionernas tillstånd rum. I konferensen ingår Glesbygdsvverkets årliga Landsbygdsforum med bl.a. ett seminarium om modeller för lokal och regional utveckling på landsbygden. Ulf Tynelius kommer att vara moderator. Anmälan kan ske på www.itps.se

Under dagarna i Åre kommer vi också att presentera förslag till utvecklingsseminarier under 2006.

Kontaktpersoner:

Ulf Tynelius,
063-57 67 24

Annika Lidgren,
063-57 67 31

NÅGRA REFLEKTIONER

Generella synpunkter var att denna typ av seminarier är nyttiga för såväl regionala aktörer som centrala myndigheter eftersom det behövs mer samarbete.

Katarina Sjölander, Näringsdepartementet, menade att det är viktigt att inte tappa bort individen när vi i olika sammanhang pratar om planering för att understödja utveckling. Som ordförande för övervakningskommittén i Leader+ hoppas hon också att leaderansatsen kommer fram på ett tydligt sätt i nya LBU.

Jonas Svensson, landsbygdskommittén, betonade att utveckling av gles- och landsbygder är ett lagarbete och att det lokala engagemanget, som han bland annat bevittnat under en studieresa till Finland, är oerhört viktigt.

Lennart Lindkvist, Jordbruksdepartementet, lyfte fram fem punkter som reflektion från dagen:

- Arbete med landsbygdsutveckling vinner på att utgå från en offensiv inriktning.
- De gröna näringarna är fortfarande mycket viktiga för områdenas utveckling.
- Kommande LBU-program blir en viktig del av de åtgärder som kan sättas in i dessa områden.
- Områdena bör ses med helhetssyn där de areella näringarna är en del.
- Ansträngningar ska göras för att skapa större enkelhet i administrationen för kommande LBU-program.

Bo Löwendahl, Boverket, betonade att det är viktigt att ha en boendeplanering som är anpassad till miljön. "Folk vill inte ha radhusbebyggelse i en bymiljö, utan den planerade bebyggelsen måste smälta in i den miljö den ska finnas i".

Roland Sten, Jordbruksverket, upprepade bland annat hur viktigt det är att kommande LBU-program i högre grad samverkar med den övriga regionala planeringen, exempelvis RUP:arna. Han efterfrågade också länens/regionernas synpunkter under arbetet med kommande program.

Hans Ahrens, Nutek, betonade att man tar tacksamt emot fler synpunkter och förslag för att förbättra RUP-systemet.

"Dokumentations-redaktör" Annika Lidgren, Glesbygdsvverket, Jan Seebass, Region Skåne och Torkel Andersson, Västra Götalandsregionen.

Några övriga viktiga frågor som skickades med till "dem det berör":

- Väldigt viktigt att den nationella strategin för regional utveckling samordnas med den nationella strategin för LBU.
- För fram landsbygdsfrågor i alla utvecklingsområden – inte bara bevarande och boende utan även utifrån tillväxtaspekter!
- Ett partnerskap för RUP, och alla de program som ingår där, är önskvärt!